

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 395

**Finanse i rachunkowość
na rzecz zrównoważonego rozwoju –
odpowiedzialność, etyka, stabilność finansowa
Tom 1. Finanse**

Redaktorzy naukowci
Grażyna Borys
Robert Kurek

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Magdalena Kot
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-519-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120
53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl
Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Joanna Antczak: Wpływ opłat środowiskowych na wyniki przedsiębiorstwa.....	11
Bartosz Bartniczak: Możliwości wykorzystania instrumentów zwrotnych w projektach z zakresu gospodarki odpadami.....	21
Sylwia Bożek, Beata Dubiel: Realizacja ryzyka nadzwyczajnego a kompensata jego skutków przez ubezpieczenie.....	30
Dorota Burzyńska: Zrównoważona gospodarka wodna na przykładzie metropolii paryskiej.....	42
Iwona Dorota Czechowska: Poszukiwanie rzetelności w kontekście kodeksów zawodowych na przykładzie sektora bankowego.....	53
Karolina Daszyńska-Żygadło, Bożena Ryszawska: Rola społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w <i>sustainability transition</i>	62
Anna Dąbkowska: Udział kredytu bankowego w finansowaniu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i w Niemczech.....	73
Leszek Dziawgo, Danuta Dziawgo: Wybrane aspekty CSR na rynku finansowym. Wyniki badań na reprezentatywnej próbie polskiego społeczeństwa.....	84
Małgorzata Gorzalczyńska-Koczkodaj: Dysfunkcje systemu sprawozdawczości w jednostkach sektora finansów publicznych.....	94
Renata J. Jedlińska: Wpływ gospodarki wirtualnej na gospodarkę realną – wybrane zagadnienia.....	104
Szymon Kasprowski: Kontrola zasadności pobierania świadczeń w razie choroby i macierzyństwa w polskim systemie ubezpieczeń społecznych w latach 2005–2013.....	117
Lidia Kłos: Źródła finansowania ochrony środowiska w Polsce.....	129
Magdalena Kogut-Jaworska: Problem nadmiernego zadłużania się jednostek samorządu terytorialnego w Polsce wobec wyzwań rozwojowych w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej 2014–2020.....	139
Jan Koleśnik: Postkryzysowe narzędzia analizy nadzorczej a poziom bezpieczeństwa europejskiego systemu bankowego.....	149
Bożena Kołosowska, Agnieszka Huterska: Wykupy obligacji korporacyjnych na rynku Catalyst w latach 2013–2014 – na przykładzie obligacji deweloperskich.....	158
Jolanta Korkosz-Gębska: Wspieranie i promocja innowacji ekologicznych na przykładzie województwa lubelskiego.....	168

Andrzej Koza: System kwotowy a zatrudnienie osób niepełnosprawnych w Czechach i w Polsce	178
Wojciech Krawiec: Inwestowanie zaangażowane społecznie jako forma realizacji koncepcji SRI	190
Danuta Król: Wybrane instrumenty wspierania rozwoju lokalnego	201
Barbara Kryk: ERES jako wyraz rangi środowiska naturalnego w statystyce publicznej	210
Robert Kurek: Bitcoin a ekonomiczne funkcje pieniądza	219
Elwira Leśna-Wierszółowicz: Istota nadzoru nad otwartymi funduszami emerytalnymi w Polsce	229
Irena Łacka: Problemy oceny efektywności podmiotów ekonomii społecznej	241
Ewa Mazur-Wierzbicka: Nakłady inwestycyjne w ochronie środowiska w Polsce	252
Jarosław Pawłowski: Ekorating telefonów komórkowych	263
Tomasz Potocki: Instytucjonalne uwarunkowania i mechanizmy podnoszenia świadomości finansowej	274
Adriana Przybyszewska: Zagrożenia i grupy ryzyka współczesnych mikro-finansów	286
Ewa Spigarska: Opłata za gospodarowanie odpadami jako dochód gminy....	297
Błażej Suproń: Wpływ elektronicznego systemu poboru opłat drogowych na inwestycje przedsiębiorstw na przykładzie województwa zachodniopomorskiego	307
Magdalena Swacha-Lech: Problem świadomości finansowej w kontekście gromadzenia oszczędności emerytalnych	317
Marta Szaja: Realizacja koncepcji zrównoważonego rozwoju a planowanie przestrzenne na szczeblu lokalnym	331
Marek W. Szewczyk: Przestrzenne zróżnicowanie rozwoju ekonomicznego powiatów województwa lubelskiego	342
Magdalena Ślebocka: Finansowy aspekt koncepcji rewitalizacji miast w świetle założeń do projektu ustawy o rewitalizacji	355
Aneta Tylman: Rewitalizacja jako kluczowy aspekt polityki finansowania i rozwoju zrównoważonego miast	364
Stanisław Wieteska: Emisja dwutlenku węgla przez pojazdy mechaniczne jako element zewnętrznych kosztów transportu drogowego w Polsce.....	372
Rafał Wilczyński: Znaczenie struktury właścicielskiej spółek publicznych dla rozwoju polskiego rynku kapitałowego w latach 2008–2012	386
Andrzej Wołoszyn, Romana Głowicka-Wołoszyn: Nierówności dochodowe gospodarstw domowych w Polsce w kontekście zrównoważonego rozwoju	396
Justyna Zabawa: Ekologiczne wyzwania współczesnej bankowości – przypadek grupy Deutsche Bank	408
Agnieszka Żołądkiewicz: Ekogospodarka w działalności banków jako przejaw koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu	418

Summaries

Joanna Antczak: Impact of environmental fees on company's financial results	11
Bartosz Bartniczak: The ability to use repayable instruments in projects relating to waste management.....	21
Sylvia Bożek, Beata Dubiel: Materialization of the exceptional risk vs. compensation of its effects by insurance.....	30
Dorota Burzyńska: Sustainable water management on the example of Paris Metropolis.....	42
Iwona Dorota Czechowska: The search for fairness in the context of professional codes on the example of the banking sector.....	53
Karolina Daszyński-Żygadlo, Bożena Ryszawska: The role of corporate social responsibility in <i>sustainability transition</i>	62
Anna Dąbkowska: The share of bank credit as sources of SMEs financing in Poland and in Germany	73
Leszek Dziawgo, Danuta Dziawgo: Selected aspects of CSR in the financial market – survey results on a representative sample of Polish society.....	84
Małgorzata Gorzalczyńska-Koczkodaj: Dysfunctions of the reporting system in public finance sector units	94
Renata J. Jedlińska: The effect of virtual economy on the real economy – selected issues.....	104
Szymon Kasprowski: The inspection of legitimate receiving of benefits in case of sickness and maternity in the Polish social insurance system in the years 2005–2013.....	117
Lidia Kłos: Sources of financing the environmental protection in Poland.....	129
Magdalena Kogut-Jaworska: Problems of excessive indebtedness of self-government units in Poland in the context of rising challenges for development in the European Union's financial perspective for 2014–2020.....	139
Jan Koleśnik: Post-crisis tools of the supervisory review process vs. the level of safety of the European banking system.....	149
Bożena Kołosowska, Agnieszka Huterska: Corporate bond redemption on the Catalyst market in the years 2013–2014 – the example of the property developers bonds	158
Jolanta Korkosz-Gębska: Supporting and promotion of eco-innovations based on The Lubelskie Voivodeship	168
Andrzej Koza: Quota scheme vs. employment of people with disabilities in The Czech Republic and Poland.....	178
Wojciech Krawiec: Impact investing as a form of the realization of SRI conception.....	190
Danuta Król: Some local development support tools	201

Barbara Kryk: EEEA as evidence for the importance of the natural environment in public statistics	210
Robert Kurek: Bitcoin vs. economic functions of money	219
Elwira Leśna-Wierszółowicz: The essence of supervision of open pension funds in Poland	229
Irena Łącka: Problems of effectiveness evaluation of social economy entities	241
Ewa Mazur-Wierzbicka: Investment outlays in the environmental protection in Poland	252
Jarosław Pawłowski: Eco rating of mobile phones	263
Tomasz Potocki: Institutional conditions and mechanisms which improve the level of financial capabilities	274
Adriana Przybyszewska: Hazards and risk groups of modern microfinance	286
Ewa Spigarska: Fee for waste management as an income of a commune	297
Błażej Suproń: Influence of electronic road toll collection system on business investments on the example of The West Pomeranian Voivodeship	307
Magdalena Swacha-Lech: The problem of financial awareness in the context of gathering of retirement savings	317
Marta Szaja: The realisation of sustainable development concept vs. local-level spatial planning	331
Marek W. Szewczyk: Spatial diversity of economic development of poviats of The Lubelskie Voivodeship	342
Magdalena Ślebocka: Financial aspect of the concept of urban renewal in the light of the objectives of the project of Revitalization Act	355
Aneta Tylman: Revitalization as the key aspect of the financing and urban sustainable development policy	364
Stanisław Wieteska: Carbon dioxide emissions by motor vehicles as part of the external costs of road transport in Poland	372
Rafał Wilczyński: Significance of public companies ownership structure for Polish capital market development in the years 2008–2012	386
Andrzej Wołoszyn, Romana Głowicka-Wołoszyn: Income inequality of Polish households in the context of sustainable development	396
Justyna Zabawa: Environmental challenges of contemporary banking – the case of Deutsche Bank Group	408
Agnieszka Żołądkiewicz: Ecomanagement in the activities of banks as a manifestation of the concept of corporate social responsibility	418

Leszek Dziawgo, Danuta Dziawgo

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
e-mails: ldziawgo@econ.umk.pl; ddziawgo@umk.pl

WYBRANE ASPEKTY CSR NA RYNKU FINANSOWYM. WYNIKI BADAŃ NA REPREZENTATYWNEJ PRÓBIE POLSKIEGO SPOŁECZEŃSTWA

SELECTED ASPECTS OF CSR IN THE FINANCIAL MARKET – SURVEY RESULTS ON A REPRESENTATIVE SAMPLE OF POLISH SOCIETY

DOI: 10.15611/pn.2015.395.08

Streszczenie: Koncepcja CSR od lat zyskuje zasłużenie na znaczeniu w biznesie i społeczeństwie, przy czym szczególnie istotna jest kwestia ochrony środowiska naturalnego. Rynek finansowy także stanowi przykład coraz szerszego stosowania kryteriów społecznej odpowiedzialności biznesu, a w tym uwzględniania aspektów ekologicznych. Liczne wiodące instytucje finansowe międzynarodowego rynku finansowego doskonale ilustrują proces pewnej ekologicznej ewolucji współczesnego rynku finansowego. Proces ten dotyczy także polskiego rynku finansowego. Celem opracowania jest wstępna diagnoza stanu wiedzy społeczeństwa polskiego na temat koncepcji CSR, w tym szczególnie kwestii ochrony środowiska naturalnego na rynku finansowym, na podstawie oryginalnych badań własnych. W artykule zaprezentowano wyniki uzyskane w badaniu ankietowym na reprezentatywnej próbie społeczeństwa polskiego, przeprowadzonym w roku 2014. Badania zrealizowano we współpracy z GfK Polonia w ramach projektu „Ecological Evolution of Financial Market – EcoFin” finansowanego w programie Santander Universidades. Niestety dane nie pozwalają na optymizm. Należy uznać, iż krytyczne ujęcie tematu pozwoli na doskonalenie procesu implementacji koncepcji CSR.

Słowa kluczowe: CSR, rynek finansowy, badania reprezentatywne, badania ankietowe.

Summary: The idea of CSR is very popular in modern business and society. The integral and important part of this concept is the issue of the protection of natural environment. Also, the financial market is an excellent case of “business ecologization”. The Polish financial market is no exception. The aim of the elaboration is the assessment of knowledge of Polish society concerning the concept of CSR, especially ecological aspects, based on original own research. In the article the results of research on a representative sample of Polish society are presented. The research was conducted in 2014 in cooperation with GfK Polonia within the project “Ecological Evolution of Financial Market – EcoFin”. Unfortunately, the results are not optimistic, but the critical approach allowed for the better implementation of CSR concept in business practice.

Keywords: CSR, financial market, research on a representative sample, questionnaire survey.

1. Wstęp

Temat CSR – społecznej odpowiedzialności biznesu – od lat zasługuje na znaczenie. Kreowanie i przestrzeganie zasad zrównoważonego rozwoju w działalności gospodarczej wymaga również interdyscyplinarnego zaangażowania nauki. Należy przy tym także uwzględniać wiedzę i oczekiwania społeczeństwa wobec CSR.

Celem niniejszego artykułu jest wstępna diagnoza stanu wiedzy społeczeństwa polskiego na temat koncepcji CSR, a szczególnie kwestii ochrony środowiska naturalnego na rynku finansowym, na podstawie oryginalnych badań własnych. Celem pośrednim jest prezentacja zarówno wybranych wyników badań, jak i pewnych wniosków związanych z tematem badań.

Niestety, uzyskane dane nie pozwalają na optymizm. Wbrew wielu obiegowym poglądom koncepcja CSR nie jest w polskim społeczeństwie powszechnie rozpoznawana. Oczywiście należy również zachować ostrożność badawczą w interpretacji otrzymanych wyników. Można mieć też nadzieję, iż krytyczne ujęcie tematu pozwoli na doskonalenie procesu implementacji koncepcji CSR.

Badania przeprowadzono w sierpniu 2014 r. na reprezentatywnej próbie społeczeństwa polskiego. Badania wykonano według projektu zespołu badawczego w ramach grantu „Ecological Evolution of Financial Market (EcoFin)” finansowanego w programie Santander Universidades.

2. Aktywność CSR na rynku finansowym

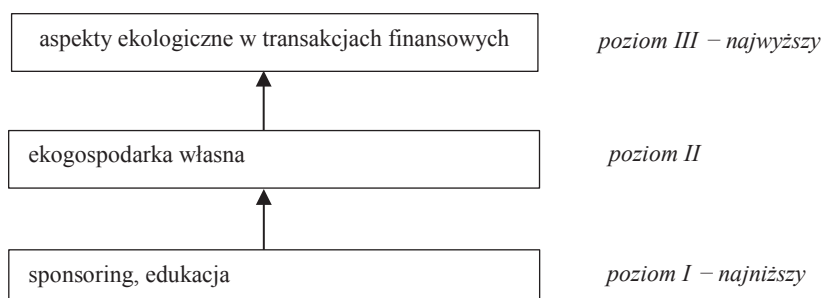
Koncepcja CSR jest jedną z najbardziej inspirujących we współczesnym biznesie. Wprawdzie nie jest to koncepcja pozbawiona aspektów krytycznych, ale związane są z nią ogromne i uzasadnione nadzieje na społeczną ewolucję gospodarki. Koncepcja CSR jest przy tym bardzo obszerna i wielowątkowa. Jak wiadomo, integralnym i istotnym komponentem koncepcji CSR jest m.in. ochrona środowiska naturalnego. Jest to o tyle ważne, iż kwestie ekologiczne cieszą się nie tylko dużym zainteresowaniem społecznym, lecz także dużą życzliwością ze strony społeczeństwa. Można też nawet odnieść wrażenie, iż kwestie ochrony środowiska są postrzegane jako dominujące w koncepcji CSR. Stąd właśnie szczególne zainteresowanie aktywnością proekologiczną biznesu.

Rosnąca aktywność podmiotów gospodarczych w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu jest faktem. Także na rynku finansowym wskazać można na liczne i inspirujące przykłady kompleksowego i systematycznego podejścia do kwestii CSR. Wiele wiodących instytucji finansowych nie tylko podjęło to społeczne wyzwanie, lecz również narzuciło już pewne wzorce postępowania. Za liderów CSR na międzynarodowym rynku finansowym uznawane są m.in. takie wiodące instytucje, jak: Deutsche Bank, Santander, UBS, ING, Credit Suisse, HSBC, Allianz.

Instytucje finansowe wspierają ochronę środowiska w prowadzonej działalności gospodarczej w kilku obszarach, z których najważniejsze można usystematyzować następująco:

- działania wspierające (sponsoring, edukacja),
- ekogospodarka własna,
- transakcje finansowe,
- działania relacyjne (PR, IR)¹ [Dziawgo, Dziawgo 2014].

Aktywność proekologiczną instytucji finansowych można także usystematyzować ze względu na stopień zaawansowania, a w konsekwencji ze względu na stopień koniecznych zmian w funkcjonowaniu modelu biznesowego danej instytucji. Najogólniej można wyróżnić trzy stopnie zaawansowania (rys. 1).

Rys. 1. Hierarchia działań instytucji finansowej na rzecz ochrony środowiska

Źródło: opracowanie własne.

Pierwszy, najniższy stopień nie wymaga większych zmian w prowadzeniu działalności gospodarczej. Aktywność tego typu ogranicza się, dla przykładu, do sponsoringu oraz edukacji. Jest to najłatwiejsza forma wsparcia ochrony środowiska. Konieczne jest jedynie przekazywanie kwot na wskazane cele. Z kolei ekogospodarka własna wymaga już pewnych zmian w funkcjonowaniu organizacji. Efektywna oszczędność zasobów naturalnych (woda, energia, papier) wymusza mniejsze lub większe korekty w codziennej działalności gospodarczej. Działania tego typu, jako bardziej zaawansowane, należy zakwalifikować do aktywności stopnia II. Natomiast stopień III, najwyższy, wymaga zasadniczych zmian w prowadzeniu podstawowej działalności gospodarczej, jaką jest zawieranie transakcji finansowych. Uwzględnianie ryzyka ekologicznego w transakcjach kredytowych, a tym bardziej oferowanie produktów finansowych powiązanych z ochroną środowiska, wymusza zmianę modelu biznesowego. Oferowanie tego typu produktów finansowych można uznać za przejaw najwyższego stopnia proekologicznego zaangażowania instytucji finan-

¹ Współautorka tego opracowania jest członkiem kapituły konkursu The Best Annual Report – konkursu na najlepszy raport roczny spółek giełdowych sporządzanych według MSR/MSSF.

sowej. Instytucja finansowa bowiem nie tylko istotnie koryguje własny model biznesowy, lecz wykorzystuje także własny obszar specjalizacji (zawieranie transakcji finansowych) do wspierania ochrony środowiska naturalnego. Należy zauważyć, iż na międzynarodowym rynku finansowym coraz szerzej oferowane są specjalistyczne produkty finansowe powiązane z ochroną środowiska naturalnego [European SRI Study 2012, 2013].

Pozostaje jeszcze przyporządkowanie działań o charakterze relacyjnym typu Public Relations (PR) i Investor Relations (IR) [Dziawgo 2011] odpowiednim stopniom hierarchii aktywności proekologicznej [Ufgang 2009; Gabriel 2007; Rotthaus 2009; Deml, Blisse 2011]. Podstawowe działania z zakresu public relations można zakwalifikować do stopnia I. Z kolei działania z zakresu IR, z uwagi na konkretne wymogi prawne i możliwy szeroki zakres ujawnień nieobowiązkowych, mogą być zakwalifikowane nawet do stopnia III.

Jak wspomniano, koncepcja CSR, a w tym kwestie ekologiczne, nie jest pozbawiona aspektów krytycznych. Mając na uwadze działalność na rzecz ochrony środowiska, można wskazać następujące kwestie sporne dotyczące zaangażowania ekologicznego:

- motyw,;
- przedmiot,
- sposób,
- skala,
- efekty.

Rozważając powyższe, należy dostrzec fundamentalną kwestię sporną, jaką jest rzeczywista motywacja instytucji finansowych do podejmowania działań na rzecz CSR, w tym ochrony środowiska naturalnego. Podobne wątpliwości związane są również z przedmiotem działań ekologicznych, ich skalą, a także z efektem działań ekologicznych.

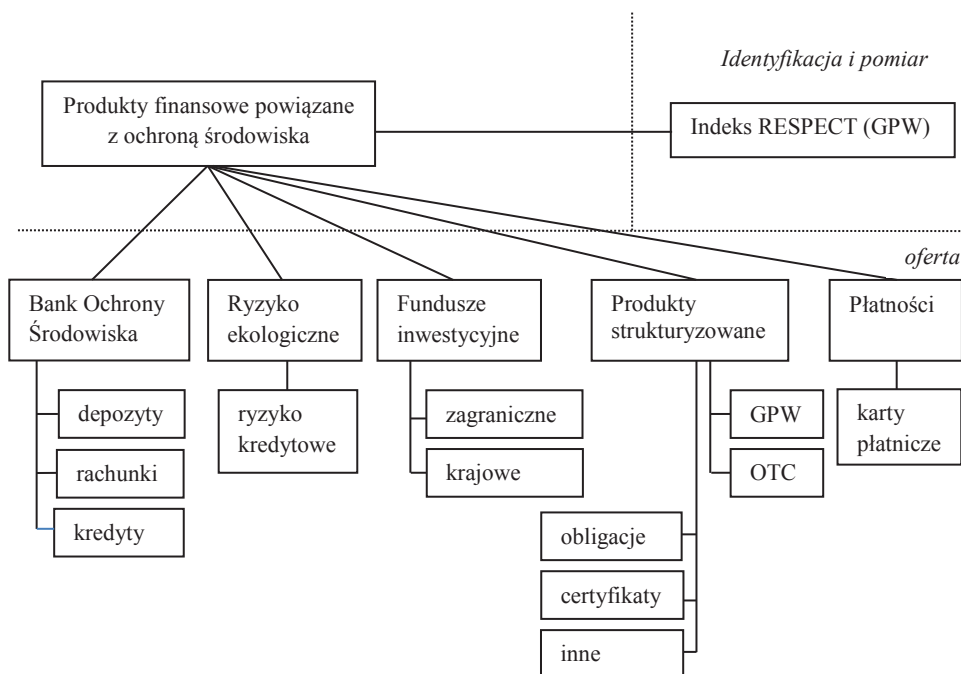
Uwzględniając nawet wskazane wątpliwości, należy jednak docenić rosnące zaangażowanie instytucji rynku finansowego na rzecz CSR. W ostatnich kilku latach ich aktywność społeczna, w tym ekologiczna, rzeczywiście istotnie wzrosła. Pozwala to umiarkowanie pozytywnie ocenić społeczną ewolucję rynku finansowego.

3. Aktywność CSR na polskim rynku finansowym

Także na polskim rynku finansowym można wskazać na konkretne przykłady działań instytucji finansowych w zakresie CSR [Dziawgo 2014]. Obejmują one wszystkie wymienione wcześniej obszary. Z pewnością nie jest to jeszcze poziom zaangażowania na rzecz CSR dorównujący zachodnim rynkom finansowym, ale postęp jest widoczny. Dotyczy to również kwestii ekologicznych w ramach CSR.

Szczególnie należy wyróżnić pojawienie się produktów finansowych powiązanych z ochroną środowiska (rys. 2). Także w tym obszarze aktywności rozwój oferty

jest ewidentny. Pozytywnie trzeba również ocenić zakres i jakość informacji dostarczanej odbiorcom poprzez PR i IR [Dziawgo 2009].

Rys. 2. Produkty finansowe powiązane z ochroną środowiska na polskim rynku finansowym

Źródło: [Dziawgo 2014].

Należy podkreślić, iż wykorzystanie kwestii CSR w poszczególnych instytucjach finansowych jest istotnie różnicowane. Dla przykładu ocena ryzyka ekologicznego jest obecnie ważną i integralną częścią oceny ryzyka kredytowego. Jest to już powszechny standard w bankowości. Z kolei w przypadku finansowych produktów lokacyjnych należy stwierdzić, iż tylko nieliczne instytucje finansowe oferują tego typu produkty.

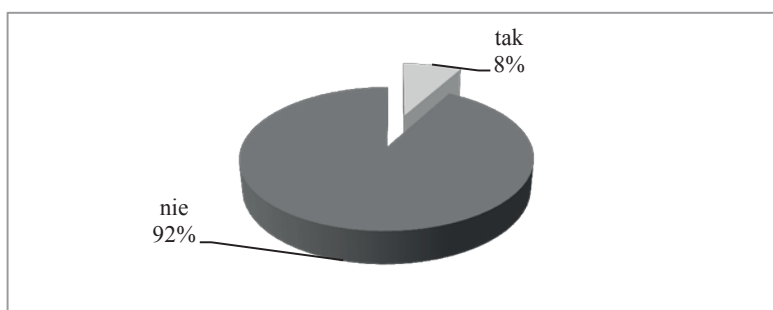
4. Wyniki badań

Badanie zostało przeprowadzone na próbie reprezentatywnej polskiego społeczeństwa przez firmę specjalizującą się w badaniach sondażowych – GfK Polonia, według koncepcji i na zlecenie autorów. Badanie sfinansowano w ramach projektu badawczego realizowanego z Bankiem Zachodnim WBK w ramach Santander Universidades pt. „Ecological Evolution of Financial Market (EcoFin)”. Badanie przeprowadzono na próbie 1000 respondentów powyżej 15. roku życia w okresie

7–11 sierpnia 2014 r. Błąd statystyczny pomiaru wynosi $\pm 3,1\%$, przy wiarygodności oszacowania na poziomie 95%.

W postępowaniu badawczym sformułowano szereg pytań. Wybrane pytania i odpowiedzi adekwatne do zakresu tematycznego niniejszego artykułu zaprezentowano poniżej.

Pierwsze z zadanych pytań brzmiało: „Czy słyszał(a) Pan(i) o Społecznej odpowiedzialności biznesu?” (rys. 3).

Rys. 3. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy słyszał(a) Pan(i) o społecznej odpowiedzialności biznesu?

Źródło: badania własne.

Niestety, otrzymane wyniki nie są optymistyczne. Po tak wielu latach promocji tematu CSR w naszym biznesie i społeczeństwie poziom znajomości lub kojarzenia zagadnienia społecznej odpowiedzialności biznesu jest na drastycznie niskim poziomie. Zaledwie 8% respondentów rozpoznaje temat CSR. Aż 92% respondentów nie rozpoznaje tematu społecznej odpowiedzialności biznesu.

Szczegółowe dane ze względu na wiek respondentów zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Czy słyszał(a) Pan(i) o społecznej odpowiedzialności biznesu? Struktura wiekowa respondentów

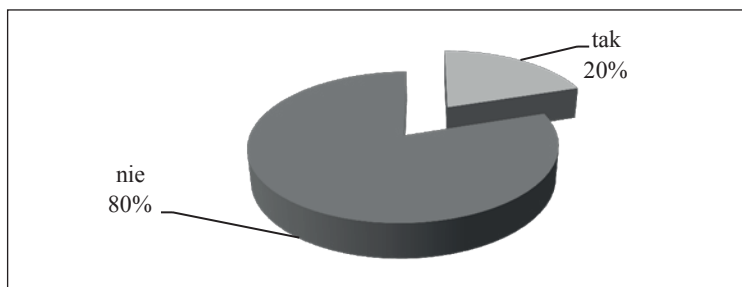
Wyszczególnienie	15–29 lat	30–39 lat	40–49 lat	50–59 lat	od 60 lat
Tak (%)	9	11	9	3	7
Nie (%)	91	89	91	97	93
Liczba respondentów w danej grupie wiekowej	242	189	149	171	249

Źródło: badania własne.

Z danych zaprezentowanych w tabeli 1 wynika, iż najlepsza znajomość tematu CSR występuje wśród respondentów w przedziale wiekowym od 15 do 49 lat, a szczególnie w przedziale wiekowym od 30 do 39. Jednak rozpoznawalność tematu

CSR wśród młodszej części respondentów w zasadzie sytuuje się na niewiele wyższym poziomie niż w starszych przedziałach wiekowych, co nie napawa optymizmem. Należy zwrócić uwagę, iż w przedziale wiekowym 50–59 lat nieznajomość tematu CSR występuje na poziomie aż 97%.

W kolejnym pytaniu poruszono następującą kwestię: „Proszę wskazać banki, instytucje finansowe lub firmy notowane na giełdzie, które zaangażowane są w ochronę środowiska naturalnego”. Na rys. 4 zaprezentowano uzyskane odpowiedzi.

Rys. 4. Proszę wskazać banki, instytucje finansowe lub firmy notowane na giełdzie, które zaangażowane są w ochronę środowiska naturalnego

Źródło: badania własne.

Zwraca uwagę fakt, iż tylko 20% respondentów jest w stanie wskazać konkretną instytucję. Najczęściej wskazywano Bank Ochrony Środowiska (9% wskazań). Natomiast aż 80% respondentów nie jest w stanie wskazać konkretnej instytucji. W tabeli 2 zaprezentowano rozkład odpowiedzi ze względu na wiek respondentów.

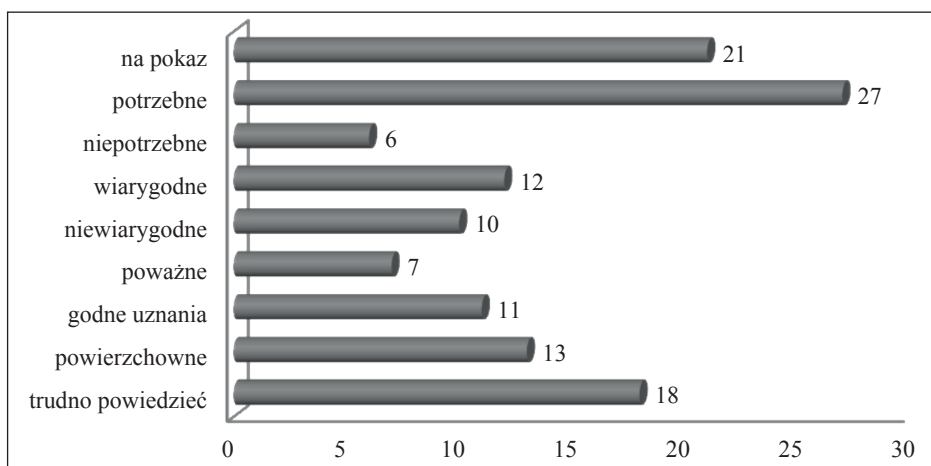
Tabela 2. Proszę wskazać banki, instytucje finansowe lub firmy notowane na giełdzie, które zaangażowane są w ochronę środowiska naturalnego. Struktura wiekowa respondentów

Wyszczególnienie	15–29 lat	30–39 lat	40–49 lat	50–59 lat	od 60 lat
Tak (%)	19	22	15	22	22
Nie (%)	81	78	85	78	78
Liczba respondentów w danej grupie wiekowej	242	189	149	171	249

Źródło: badania własne.

Z danych wynika, iż najwyższy poziom nieznajomości konkretnych instytucji zaangażowanych w ochronę środowiska naturalnego występuje w przedziale wiekowym 40–49 lat – 85%.

W następnym pytaniu poruszono również bardzo istotną kwestię: „Jakie jest Pan(i) zdanie na temat zaangażowania banków, instytucji finansowych lub spółek giełdowych w ochronę środowiska?”. Na rys. 5 zaprezentowano uzyskane wyniki.

Rys. 5. Jakie jest Pan(i) zdanie na temat zaangażowania banków, instytucji finansowych lub spółek giełdowych w ochronę środowiska? (możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi)

Źródło: badania własne.

Analizując udzielone odpowiedzi, można sformułować wiele wniosków. Zwracając uwagę tylko na najważniejsze, można zauważyć, iż pocieszające jest, że 27% respondentów potwierdziło, iż zaangażowanie tego typu jest potrzebne, ale 21% respondentów wskazało, iż w ich opinii jest to działalność „na pokaz”. Szczegółowy rozkład odpowiedzi ze względu na wiek respondentów zaprezentowano w tabeli 3.

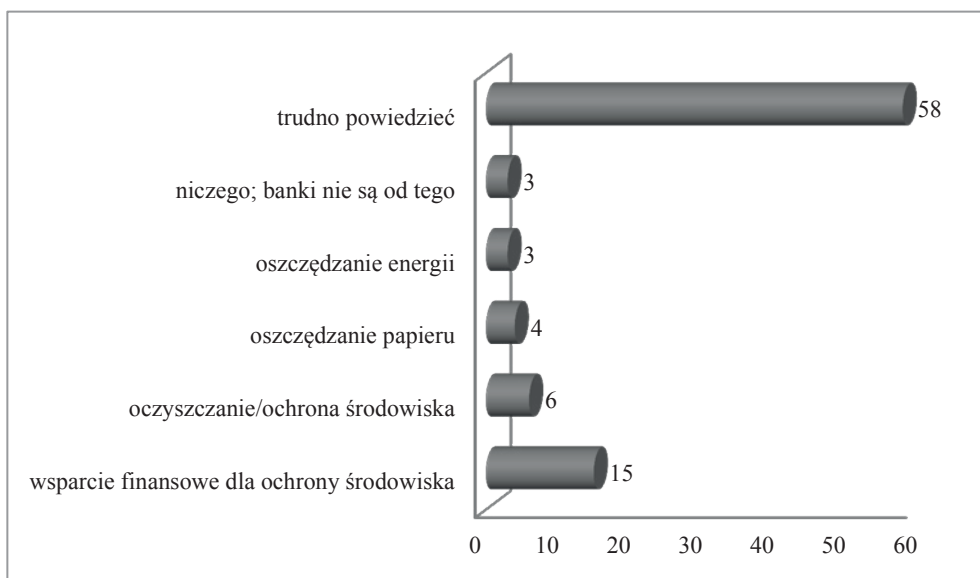
Tabela 3. Jakie jest Pan(i) zdanie na temat zaangażowania banków, instytucji finansowych lub spółek giełdowych w ochronę środowiska (możliwość wskazania więcej niż 1 odpowiedzi)? Struktura wiekowa respondentów

Wyszczególnienie	15–29 lat	30–39 lat	40–49 lat	50–59 lat	od 60 lat
Potrzebne (%)	26	25	24	33	28
Niepotrzebne (%)	6	8	5	3	5
Wiarygodne (%)	12	17	7	17	6
Niewiarygodne (%)	10	17	8	9	9
Poważne (%)	8	6	8	8	6
Powierzchowne (%)	17	13	14	16	8
Godne uznania (%)	12	9	7	13	13
Na pokaz (%)	18	23	20	19	23
Trudno powiedzieć (%)	20	15	21	15	21
Liczba respondentów w danej grupie wiekowej	242	189	149	171	249

Źródło: badania własne.

Na podstawie danych zaprezentowanych w tabeli 3 można sformułować również wiele wniosków. Jednym z nich jest taki, iż zaangażowanie za „potrzebne” uznawano na najwyższym poziomie w każdym przedziale wiekowym. Należy również zwrócić uwagę na pozostałe odpowiedzi z uwagi na wiek respondentów.

Ostatnim z pytań, jakie opisano w niniejszym artykule, jest „Proszę wskazać 3 najważniejsze konkretne działania, których oczekuje Pan(i) od banków, instytucji finansowych lub spółek giełdowych w kwestii ochrony środowiska naturalnego”. Na rys. 6 zilustrowano otrzymane odpowiedzi.

Rys. 6. Proszę wskazać 3 najważniejsze konkretne działania, których oczekuje Pan(i) od banków, instytucji finansowych lub spółek giełdowych w kwestii ochrony środowiska naturalnego

Źródło: badania własne.

Zwraca uwagę fakt, iż respondenci wobec biznesu finansowego, który jest znaczącą częścią współczesnej gospodarki, nie mają w zasadzie żadnych konkretnych oczekiwań w zakresie ochrony środowiska naturalnego. Aż 58% respondentów nie jest w stanie wskazać konkretnych oczekiwań. Z kolei 15% respondentów wskazało jedynie sponsoring. Na oczyszczanie, ochronę lasów, rzek, wody i zalesianie wskazało 6% ankietowanych. Wymagania w zakresie oszczędności papieru sformułowało 4% respondentów, a w zakresie oszczędności energii – 3% ankietowanych. Powyższe wyniki można uznać za rozczarowujące.

5. Zakończenie

Uzyskane wyniki badań pozwalają na pewną ocenę wiedzy i postaw społecznych wobec tematu rynek finansowy a ochrona środowiska. Nie można uznać uzyskanych wyników za optymistyczne. Po tak wielu latach promocji CSR i rozwoju rynku usług finansowych w Polsce – poziom wiedzy i zakres oczekiwań należy uznać za niski.

Można też sformułować inne wnioski. Być może służby PR i IR banków, instytucji finansowych i spółek giełdowych nie potrafią dotrzeć do szerszej świadomości społecznej. Można też uznać, iż trudna sytuacja finansowa społeczeństwa nie zachęca do inicjatyw na rzecz ochrony środowiska.

Jeden z wniosków może być i taki, iż tematyka CSR w biznesie, a w tym na rynku finansowym, jest poruszana w dość ograniczonym kręgu części biznesu, społeczeństwa i nauki i nie dociera do szerszej świadomości społecznej. Tymczasem wydaje się, iż presja społeczna byłaby przydatna w celu przyspieszenia społecznej ewolucji rynku finansowego.

Z całą pewnością należy monitorować stan wiedzy społeczeństwa na temat CSR, w tym ochrony środowiska naturalnego. Postępowanie takie może być przydatne w doskonaleniu implementacji koncepcji CSR w gospodarce.

Literatura

- Deml M., Blisse H., 2011, *Gruenes Geld*, HamppVerlag, Stuttgart.
- Dziawgo D., 2009, *Idea zrównoważonego rozwoju w relacjach inwestorskich*, [w:] *Funkcjonowanie przedsiębiorstw w warunkach zrównoważonego rozwoju i gospodarki opartej na wiedzy*, red. E. Sidorczyk-Pietraszko, WSE, Białystok, s. 91–101.
- Dziawgo D., 2011, *Relacje inwestorskie. Ewolucja – funkcjonowanie – wyzwania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Dziawgo L., 2014, *Greening financial market*, „Copernican Journal of Finance & Accounting”, vol. 3, no. 2, s. 9–24.
- Dziawgo D., Dziawgo L., 2014, *Bankowość wobec kluczowych wyzwań ekonomiczno-cywilizacyjnych. Ochrona środowiska w działalności bankowej*, [w:] *Banki we współczesnej gospodarce rynkowej. W świetle doświadczeń z kryzysu i stanu rozwoju rynku finansowego*, red. S. Flejterski, A. Gospodarowicz, Związek Banków Polskich, Warszawa, s. 143–158.
- European SRI Study 2010, 2011, Eurosif, <http://www.eurosif.org> (10.06.2014).
- European SRI Study 2012, 2013, Eurosif, <http://www.eurosif.org> (10.06.2014).
- Gabriel K., 2007, *Nachhaltigkeit am Finanzmarkt*, oekomVerlag, Muenchen.
- Rothaus S., 2009, *Erfolgreichinvestieren in grüne Geldanlagen*, Campus Verlag, Frankfurt–New York.
- Uppgang M., 2009, *Gewinnmit Sinn*, oekomVerlag, Muenchen.